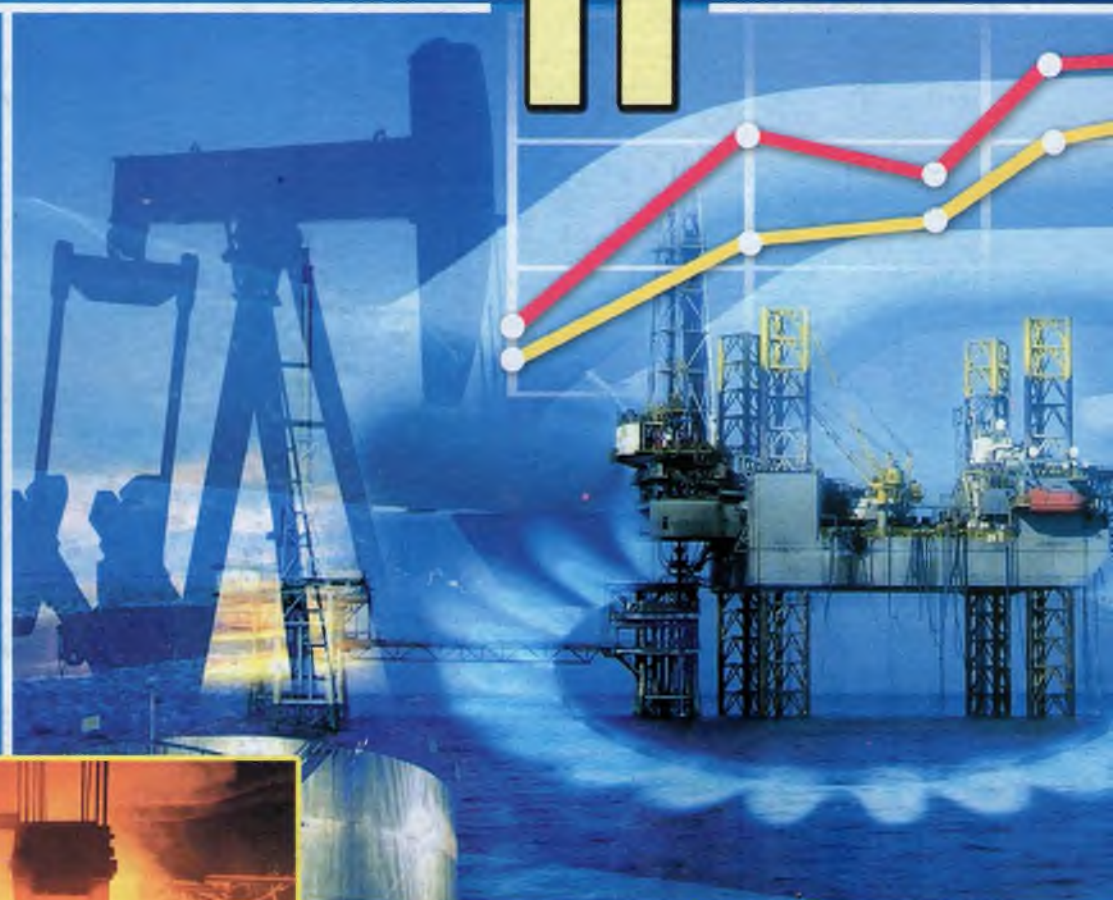

Г.О. Горленко

ПРАКТИЧНІ РОБОТИ З ЕКОНОМІКИ

ДЛЯ УЧНІВ **11** КЛАСІВ

РІВЕНЬ СТАНДАРТУ

Г.О. Горленко

Львів, 2011

ПРАКТИЧНІ РОБОТИ
З ЕКОНОМІКИ
ДЛЯ УЧНІВ 11 КЛАСІВ
(РІВЕНЬ СТАНДАРТУ)

Кам'янець-Подільський
«Аксиома»
2011

УДК 37.016:33
ББК 74.263.9
Г 67

Рецензенти:

- Ю.В.Бицюра** – старший викладач кафедри економічної теорії НПУ імені М.П.Драгоманова, вчитель економіки Фінансового ліцею м. Києва
Г.В.Думанська – вчитель-методист географії та економіки, методист інформаційно-методичного кабінету управління освіти Хмельницької міської ради
О.А.Юхимович – вчитель економіки НВК №10, м.Хмельницький

*Схвалено комісією з економіки Науково-методичної ради
з питань освіти Міністерства освіти і науки України
(протокол №1 від 9.07.2011 р.,
лист №1.4/18-Г-658 від 20.07.2011 р.*

Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України)

*Видання відповідає Державним санітарним правилам і нормам,
затвердженим Постановою №9 Головного державного
санітарного лікаря України від 01.03.2002 р.*

Горленко Г.О.

Г 67 Практичні роботи з економіки для учнів 11 класів (рівень стандарту) / Г.О.Горленко. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2011. – 28 с.
ISBN 978-966-496-200-8

Посібник містить 7 практичних робіт, передбачених чинною програмою «Економіка» для учнів 11 класів усіх профілів навчання, які вивчають економіку на рівні стандарту.

УДК 37.016:33
ББК 74.263.9

ISBN 978-966-496-200-8

© Горленко Г.О., 2011
© Аксіома, видання, 2011

Передмова

Шановні одинадцятикласники!

Цього року ви вивчатимете новий предмет – економіку.

Економічна теорія – це суспільна наука про вибір підприємствами, домогосподарствами та державами способів задоволення різноманітних потреб в умовах обмеженості виробничих і фінансових ресурсів. Як будь-яка інша, економічна наука використовує різноманітні способи дослідження і вивчення реального життя. Кожен майбутній економіст має володіти методами економічних розрахунків, аналізу статистичних даних, побудови економіко-математичних моделей. Однак і пересічному громадянину, незалежно від обраної ним сфери діяльності, сьогодні не обійтися без вміння оперувати різноманітними показниками, співставляти результати і витрати, враховувати при прийнятті життєвих рішень прогнози подальшого розвитку економіки країни.

Посібник, який ви тримаєте зараз в руках, призначений для виконання обов'язкових практичних робіт з економіки учнями 11-х класів, що вивчають економіку на рівні стандарту.

Кожна практична робота містить декілька завдань, спрямованих на формування умінь та навичок економічного аналізу. Які завдання вам слід виконувати в класі, а які вдома, визначатиме ваш учитель. Результати обчислень та висновки заносяться у відповідні пусті строки, стовпчики таблиць тощо. Прикінцеве завдання – творче питання, відповідь на яке потребує аргументованих пояснень, узагальнених формулювань та відповідних прикладів.

Більшість завдань базуються на фактичних показниках функціонування економіки України. Однак, вам слід знати, що щороку наша країна (як і інші країни світу) долає нові рубежі, а, отже, статистичні дані, наведені в посібнику, можуть застаріти. Для того, щоб ви навчились шукати необхідну економічну інформацію, наприкінці посібника наведено адреси інтернет-ресурсів, списки довідників та інших джерел.

Бажаю вам успіхів!

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 1

Структура споживання родин з різним рівнем доходів

МЕТА:

- навчитися аналізувати зміну структури витрат домогосподарств залежно від розміру доходів;
- побудувати стовпчикову діаграму на підставі табличних даних;
- порівняти рівень життя в різних країнах відповідно до закону Енгеля.

ХІД РОБОТИ

Закон Енгеля

У XIX сторіччі німецький статистик Ернст Енгель дослідив залежність між зростанням доходів населення і питомою вагою витрат на різні потреби. На його думку, чим бідніша сім'я, тим більша частка всіх витрат виділяється на придбання продуктів харчування. В міру зростання доходів родини питома вага витрат на харчування скорочується, частка витрат на житло, комунальні послуги, одяг може не змінюватися, а питома вага всіх інших витрат збільшується.

Таблиця 1.1.

Структура сукупних витрат домогосподарств України
із різними середньодушовими загальними доходами у 2009 році¹
(у середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство)

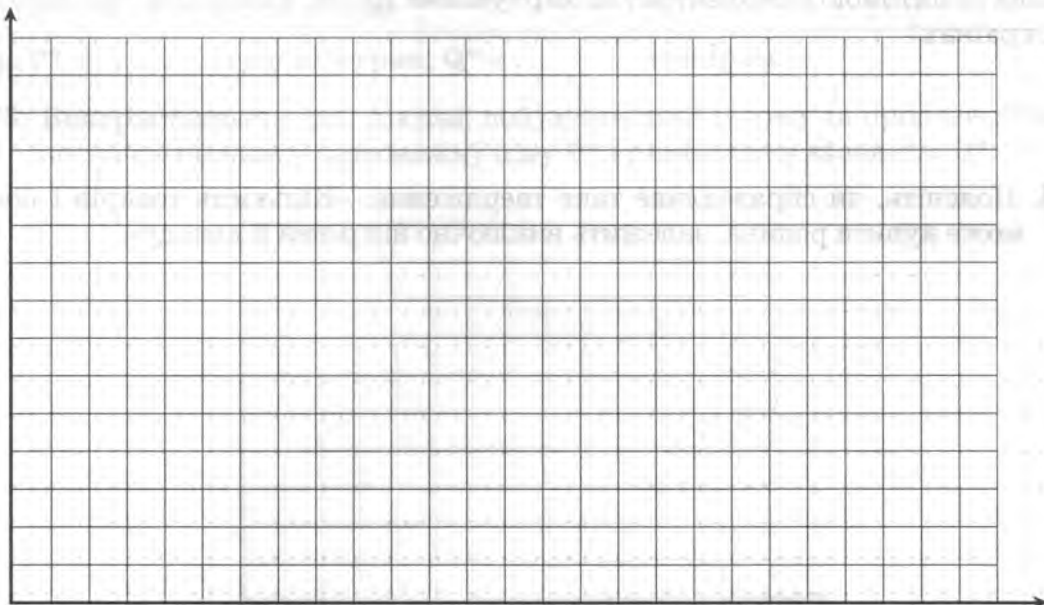
Середньо-душові доходи на місяць	Усі витрати на одне домогосподарство в місяць, гривень	Відсоток до загального обсягу витрат			
		Продовольчі товари (включаючи харчування поза домом, алкогольні напої та тютюнові вироби)	Непродовольчі товари і послуги	У тому числі оплата житла, комунальних продуктів і послуг	Неспоживчі сукупні витрати
Усього	2754,1	55,0	32,8	7,7	12,2
до 300 грн	1136,7	70,2	27,1	7,8	2,7
300,01-480	1732,2	71,1	24,9	7,8	4,0
480,01-660	2079,9	65,4	29,0	8,0	5,6
660,01-840	2159,1	61,6	30,7	8,4	7,7
840,01-1020	2299,6	59,7	32,0	8,2	8,3
1020,01-1200	2579,6	57,9	32,8	8,4	9,3
1200,01-1380	2897,7	54,2	33,5	7,5	12,3
1380,01-1560	3183,1	52,8	33,9	7,3	13,3
1560,01-1740	3415,4	51,1	35,1	7,4	13,8
1740,01-1920	3562,5	50,5	35,8	7,3	13,7
Понад 1920	4769,2	41,0	35,1	6,4	23,9

¹ Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – www.ukrstat.gov.ua

Завдання 1. Проаналізуйте дані таблиці 1.1 і дайте відповіді на питання:

- 1) Як змінюється частка витрат на продовольчі товари українських домогосподарств залежно від зміни доходів?
- 2) Чи свідчать ці дані про те, що бідніші домогосподарства із доходами до 300 грн. на одного члена родини в місяць більше купують продуктів харчування, ніж родини із доходами понад 1920 грн на місяць?
- 3) Чи підтверджує структура витрат українських домогосподарств закон Енгеля?

Завдання 2. Побудуйте стовпчикову діаграму частки витрат на харчування українських домогосподарств з різним рівнем доходів.

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 2

Визначення ціни ринкової рівноваги з урахуванням функцій попиту та пропозиції за ціною

- Мета:**
- навчитися знаходити рівноважну ринкову ціну та обсяг продаж алгебраїчним і табличним методом;
 - будувати графіки попиту і пропозиції товару;
 - ілюструвати на графіку дефіцит або надлишок товару, що виникають внаслідок порушення ринкової рівноваги;
 - пояснювати наслідки впливу нецінових чинників попиту і пропозиції на параметри ринкової рівноваги.

ХІД РОБОТИ

Функції попиту і пропозиції певного товару на місцевому ринку борошна задані функціями $Q_D = 50 - 2P$, $Q_S = 20 + 4P$, де P – ціна одного кілограма борошна, Q_D – величина попиту на борошно в кілограмах, Q_S – величина пропозиції борошна місцевими продавцями в кілограмах.

Завдання 1. Використовуючи умову ринкової рівноваги, визначте рівноважну ціну P^* та рівноважну кількість товару (ринковий обсяг продаж) Q^* :

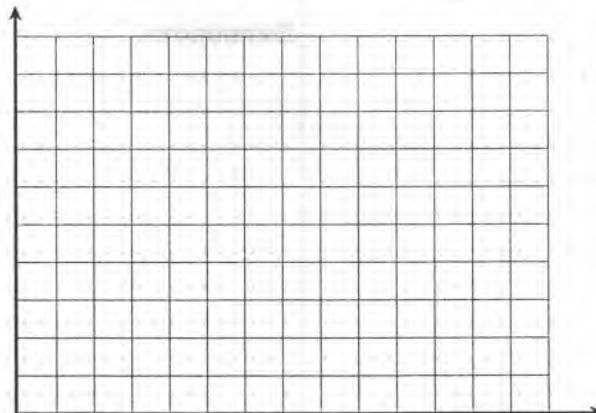
Відповідь: $P^* = \dots\dots\dots$ грн/кг; $Q^* = \dots\dots\dots$ кг.

Завдання 2. Складіть шкалу попиту і пропозиції залежно від ціни і визначте за шкалою рівноважну ціну P^* та рівноважну кількість Q^* :

Ціна товару, (P), грн. за кілограм	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Величина попиту (Q_D), кілограм											
Величина пропозиції (Q_S), кілограм											

Відповідь: $P^* = \dots\dots\dots$ грн/кілограм; $Q^* = \dots\dots\dots$ кілограм.

Завдання 3. Використовуючи дані шкали, побудуйте лінії попиту та пропозиції на графіку, позначте на ньому рівноважну ціну P^* і рівноважну кількість Q^* :

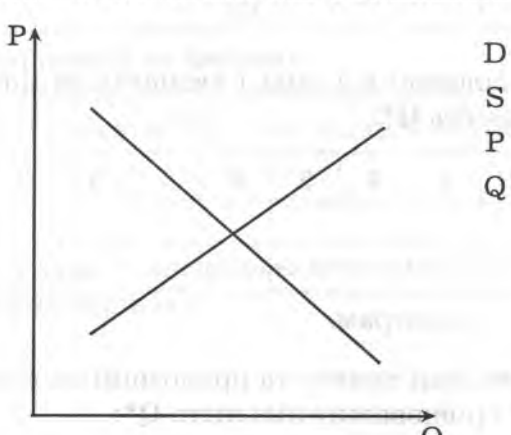
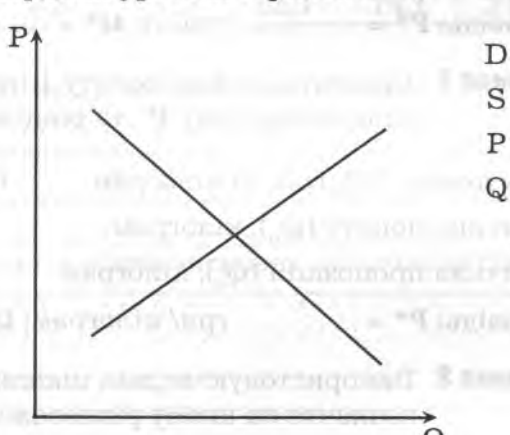

Завдання 4. Визначте алгебраїчним методом, яке явище (дефіцит або надлишок товару) виникне на даному ринку, якщо місцеві виробники або влада будуть утримувати ціну на товар:

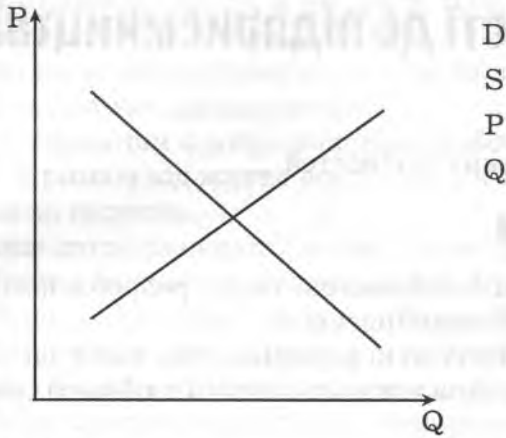
<p>А) на рівні 7 гривень за кілограм:</p> <p>$P_1 = 7$ грн/кг.</p> <p>$Q_{D1} =$</p> <p>$Q_{S1} =$</p> <p>$Q = Q_{D1} - Q_{S1} =$</p>	<p>Б) на рівні 2 гривні за кілограм:</p> <p>$P_2 = 2$ грн/кг.</p> <p>$Q_{D2} =$</p> <p>$Q_{S2} =$</p> <p>$Q = Q_{D2} - Q_{S2} =$</p>
---	--

Проілюструйте явище дефіциту (надлишку) на графіку попиту та пропозиції.

Завдання 5. Визначте зміни попиту **D**, пропонування **S**, рівноважної ціни **P**, обсягів продажу (- підвищення, - зниження, = - незмінність) та проілюструйте на графіках відповідні зміни, які відбудуться на ринку борошна внаслідок впливу певних подій:

<p>А) Подія: внаслідок економічного спаду доходи місцевих жителів зменшилися</p> <p>Висновок:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Б) Подія: цього року фермери зібрали рекордний урожай зернових</p> <p>Висновок:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
--	--

В) Подія: взимку, коли запаси свіжих овочів і фруктів закінчуються, українці частіше готують вареники, млинці та паляниці

Висновок:

.....

.....

.....

.....

.....

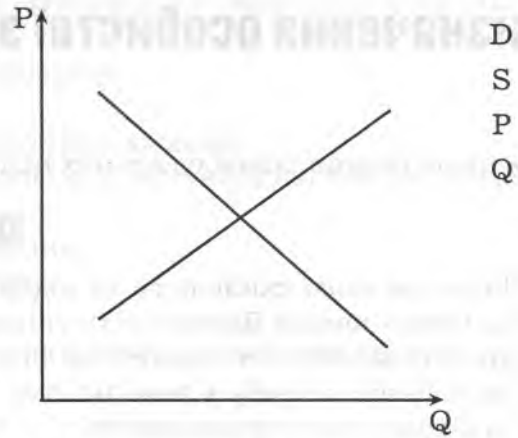
.....

.....

.....

.....

Г) Подія: під час спаду в економіці збанкрутували два старих борошномельних комбінати

Висновок:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 3

Визначення особистої здатності до підприємництва

Мета:

- ▷ дослідження індивідуальних підприємницьких здібностей.

ХІД РОБОТИ

Визначте свою схильність до підприємництва з допомогою тесту, розробленого фахівцями бізнес-школи Даремського університету (Великобританія).

Представлений тест – це тест на загальні здібності до підприємництва, який дає змогу визначити Вашу потребу у подальшому розвитку, незалежності, творчі здібності, схильність до ризику, цілеспрямованість.

Інструкція

Тест містить 54 твердження. Прочитайте уважно кожне твердження.

Якщо Ви погоджуєтесь з твердженням, то в бланку відповідей у потрібній клітинці (під порядковим номером твердження) обведіть літеру «А».

Якщо ви не погоджуєтесь з твердженням, обведіть в цій самій клітинці літеру «В».

Якщо з якої-небудь причини Ви не можете повністю погодитися чи не погодитися з певним твердженням, спробуйте вирішити, до чого ви більше схиляєтеся: погодитися чи не погоджуватися, та обведіть відповідну літеру.

Будьте відвертими. Краще давати ту відповідь, яка першою спаде на думку.

Опитувальник

1. Я не проти виконувати нецікаву роботу, якщо вона добре оплачується.
2. Коли я визначаю для себе цілі, я обираю переважно важкі цілі.
3. Я не люблю робити щось нове та нетрадиційне.
4. Здібні люди, які не досягають успіху, зазвичай не використовують шансів, які їм надаються.
5. Я рідко мрію.
6. Зазвичай я відстоюю свою точку зору, якщо хтось зі мною не погоджується.
7. Ти або щось вмієш, або не вмієш, зусилля тут не мають ніякого значення.
8. Подекуди людям здається, що мої ідеї є незвичними.
9. Якщо я б хотів зіграти в азартну гру, то зіграв би в лотерею, а не в карти.
10. Мені подобаються важкі завдання, які розвивають мої здібності, а не ті, що мені легше вдаються.
11. Я надаю перевагу роботі з помірною гарантованою оплатою, ніж роботі, виконання якої може принести збитки, якщо в мене щось не вийде.
12. Я люблю робити те, що мені до вподоби, не хвилюючись про те, що подумують інші.
13. У більшості випадків, якщо людям щось не вдається, то це пов'язано з невезінням.
14. Мені подобається пізнавати щось нове, навіть якщо це пов'язано з долаттям труднощів.
15. Якщо в мене виникають проблеми з виконанням завдання, я його відкладаю і переходжу до іншого.
16. Якщо я планую, то завжди виконую накреслений план.
17. Мені не подобаються раптові зміни у моєму житті.
18. Я пішов би на ризик, якщо шанси на успіх були б 50:50.

19. Я більше розмірковую про теперішнє і минуле, ніж про майбутнє.
20. Якщо у мене виникла б гарна ідея, як заробити гроші, я позичив би необхідні кошти для того, щоб її втілити.
21. Працюючи у групі, я не проти того, щоб дати можливість кому-небудь керувати процесом.
22. Загалом люди отримують те, на що вони заслуговують.
23. Я не люблю здогадуватися.
24. Важливішим є добре виконана робота, ніж стосунки з людьми.
25. Я отримаю від життя все те, чого я хочу, якщо буду виконувати накази тих людей, які мною керують.
26. Інші люди вважають, що я ставлю багато запитань.
27. Якщо є можливість поразки, я не буду ризикувати.
28. Мене дратує, коли люди не приходять вчасно.
29. Коли я приймаю рішення, мені необхідно мати всі факти, незалежно від того, скільки часу буде необхідно витратити для цього.
30. Коли я виконую завдання, мені рідко потрібна допомога.
31. Неможливо досягти успіху, якщо ви не знаходитеся у відповідному місці в потрібний час.
32. Мені до вподоби виконання різноманітної роботи, ніж дуже добре виконувати одну роботу.
33. Я краще б працював з людиною, яка мені подобається, але не дуже справляється зі своєю роботою, ніж з кимось, хто мені не до вподоби, хоча є гарним професіоналом.
34. Успіх – це результат важкої праці і не обов'язково пов'язаний з везінням.
35. Я люблю працювати за звичними схемами, не випробовуючи нові методи.
36. Перш ніж прийняти важливе рішення я дуже швидко зважую всі «за» і «проти», не витрачаючи багато часу на роздуми.
37. Я краще працюватиму як член команди, ніж братиму відповідальність на себе.
38. Я краще використаю можливість, яка зможе покращити ситуацію, ніж робити те, що мені буде подобатися.
39. Я роблю те, що від мене очікують, та дію згідно інструкцій.
40. Для мене досягнення того, чого я хочу, мало пов'язане з везінням.
41. Мені подобається, коли моє життя є організованим і спланованим.
42. Коли я зіштовхуюся зі складним завданням, я більше думаю про успіх, ніж про можливу невдачу.
43. Я переконаний у тому, що усе те, що відбувається у моєму житті, значною мірою визначається іншими людьми.
44. Я можу впоратися з багатьма справами одночасно.
45. Мені важко усвідомлювати залежність від послуг, наданих іншими людьми.
46. Я рано встаю, пізно лягаю та не їм, якщо треба виконати певну роботу.
47. Те, до чого ми звикли, краще, ніж щось невідоме.
48. Більшість людей думає, що я впертий.
49. Невдачі людей рідко є результатом поганого планування.
50. Інколи в мене виникає стільки ідей, що я не знаю, яку з них обрати.
51. Мені легко розслабитися під час відпустки.
52. Я отримую від життя усе те, що я хочу, наполегливо працюю над цим.
53. Мені легше адаптуватися до змін, ніж дотримуватися рутини.
54. Мені подобається розпочинати нові проекти, навіть якщо вони є ризикованими.

БЛАНК ВІДПОВІДЕЙ

46	37	28	19	10	1	Рядок 1
A	A	A	A	A	A	
B	B	B	B	B	B	
47	38	29	20	11	2	Рядок 2
A	A	A	A	A	A	
B	B	B	B	B	B	
48	39	30	21	12	3	Рядок 3
A	A	A	A	A	A	
B	B	B	B	B	B	
49	40	31	22	13	4	Рядок 4
A	A	A	A	A	A	
B	B	B	B	B	B	
50	41	32	23	14	5	Рядок 5
A	A	A	A	A	A	
B	B	B	B	B	B	
51	42	33	24	15	6	Рядок 6
A	A	A	A	A	A	
B	B	B	B	B	B	
52	43	34	25	16	7	Рядок 7
A	A	A	A	A	A	
B	B	B	B	B	B	
53	44	35	26	17	8	Рядок 8
A	A	A	A	A	A	
B	B	B	B	B	B	
54	45	36	27	18	9	Рядок 9
A	A	A	A	A	A	
B	B	B	B	B	B	

КЛЮЧ

Підрахунок балів в бланку відповідей

В кожному рядку порахуйте спочатку обведені літери «В» в сірих клітинках і за кожну додайте по 1 балу, до отриманої суми додайте по 1 балу за кожну обведену літеру «А» в білих клітинках. Загальну суму балів проставте в колонці відповідного Рядка.

Тепер підрахуйте бали за кожною секцією:

Секція 1. Сума балів у рядках 1 і 6

Секція 2. Сума балів у рядку 3

Секція 3. Сума балів у рядках 5 і 8

Секція 4. Сума балів у рядках 2 і 9

Секція 5. Сума балів у рядках 4 і 7

ОЦІНКА БАЛІВ

Кожна секція оцінює конкретні якості особистості. Високий (наближений до максимального) бал в даній секції свідчить про яскраво виражені риси характеру та наявних здібностей.

Секція 1. Потреба в досягненнях (подальшому розвитку)

Максимальний бал – 12, середній бал – 9.

Якщо Ви отримали велику кількість балів у цій секції, то Ви наділені усіма або значною кількістю наступних рис:

- завбачливість;
- самодостатність;
- оптимізм;
- наполегливість і рішучість;
- зорієнтованість на результат;
- ретельність;
- самовпевненість.

Секція 2. Потреба в незалежності (самостійності)

Максимальний бал – 6, середній бал – 4.

Якщо Ви отримали велику кількість балів у цій секції, то для Вас є характерним:

- робити щось нетрадиційне;
- працювати наодинці;
- робити все по-своєму; говорити усе, що думаєте;
- не схилитися під тиском групи;
- проявляти впевненість і цілеспрямованість;
- вирішувати усе самостійно.

Секція 3. Схильність до творчості (творчі здібності)

Максимальний бал – 12, середній бал – 8.

Якщо Ви отримали велику кількість балів у цій секції, то для Вас є характерним:

- виявляти схильність до нового, невідомого;
- мрійливість;
- здогадливість і розвинута інтуїція;
- очікування виклику, змагання;
- багато ідей;
- допитливість.

Секція 4. Вміння йти на розумний (зважений) ризик

Максимальний бал – 12, середній бал – 8.

Якщо Ви отримали велику кількість балів у цій секції, то для Вас є характерним:

- адекватна оцінка власних можливостей;
- оцінка скоріше вигоди, ніж можливості поразки;
- діяти в умовах неповної інформації;
- прийняття складних, але досяжних цілей;
- не надто висока амбіційність;
- вміння діяти в умовах неповної інформації.

Секція 5. Цілеспрямованість та рішучість

Максимальний бал – 12, середній бал – 8.

Якщо Ви отримали велику кількість балів у цій секції, то Ви:

- не покладаєтесь на долю чи випадок;
- вмієте співставляти результати з прикладеними зусиллями;
- впевнені у собі і своїх діях;
- створюєте свій успіх своїми ж руками;
- вмієте використовувати наявні можливості;
- проявляєте наполегливість при досягненні поставленої мети.

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 4

Оцінка структури витрат та ціни конкретного продукту за методом «витрати – плюс»

Мета:

- навчитися обчислювати витрати на виробництво та собівартість одиниці продукції;
- визначення ціни продукції методом «витрати – плюс» та обчислення валового доходу і прибутку підприємця;
- визначення постійних та змінних витрат виробництва.

ХІД РОБОТИ

Домогосподарка Тетяна мешкає біля міського ринку непродовольчих товарів. Вона вирішила виготовляти чебуреки і продавати їх невеличкими партіями працівникам ринку. Зареєструвавшись як підприємець – фізична особа, Тетяна взяла кредит із зобов'язанням щомісяця повертати 250 гривень упродовж двох років разом із сплатою відсотків. Вона купила на ці кошти газову плиту і куховарське приладдя, орендувала кімнату у торговельно-му центрі за 800 гривень на місяць, найняла помічницю із зарплатнею 2500 гривень. Тетяна підрахувала, що виготовлення 100 чебуреків потребуватиме 200 гривень витрат на борошно, яйця, сіль, м'ясо та цибулю. Крім того, їй слід щомісяця сплачувати комунальні послуги – 400 гривень і податки – 300 гривень. Провівши невеличке маркетингове дослідження Тетяна з'ясувала, що попит на чебуреки дозволяє планувати випуск 3000 чебуреків на місяць.

Завдання 1. Допоможіть Тетяні скласти прогноз місячних витрат за таблицею:

№	Статті витрат	Сума, грн. на місяць
1	Оплата кредиту	
2	Оренда приміщення	
3	Оплата комунальних послуг	
4	Зарплата помічниці	
5	Сировина, необхідна для 3000 чебуреків	
6	Витрати до оподаткування	
7	Податки	
8	Всього	

Дайте відповіді на питання:

- 1) Які з наведених витрат чебуречної є постійними, а які змінними? Запишіть суми:
– постійні витрати
- 2) Чому податки враховуються при обчисленні собівартості продукції?
.....
- 3) Якою буде прогнозована собівартість виробництва одного чебурека?
.....

Завдання 2. Враховуючи те, що Тетяна починає бізнес, для одержання прибутку їй необхідно визначити ціну, за якою слід продавати чебуреки.

Метод встановлення ціни «Витрати – плюс»: метод передбачає до собівартості одиниці продукції додавати прибуток у вигляді 10-30% частки собівартості (рентабельності).

$$\text{Ціна} = \text{Собівартість} + \text{Собівартість} \times \text{Рентабельність}$$

Середня рентабельність виробництва чебуреків становить 25-50%. Обчисліть можливі ціни продажу чебуреків Тетяною за різної рентабельності:

Собівартість	Рентабельність	Ціна
	25%	
	30%	
	40%	
	50%	

Дайте відповідь на питання:

- 1) Яку ціну ви порекомендували б встановити Тетяні за чебуреки?
- 2) Яка ще інформація потрібна Тетяні для прийняття рішення щодо ціни продажу?

Завдання 3. В результаті першого місяця роботи Тетяна реалізувала тільки 2640 чебуреків і виручила за них 12672 гривні валового доходу. Визначте:

- 1) Середню ціну реалізації одного чебурека
- 2) Суму місячних витрат при умові виробництва 2640 чебуреків
- 3) Розмір місячного валового та чистого прибутку
- 4) Рентабельність виробництва

Завдання 4. Ринки однотипних товарів (наприклад, чебуреків), де продукцію виробляють багато дрібних виробників, називаються ринками досконалої конкуренції. Ціна, як правило, на таких ринках встановлюється під впливом попиту та пропозиції, і кожному окремому виробнику буває невигідно продавати свою продукцію за ціною значно нижчою або значно вищою за ринкову. Поясніть на прикладі бізнесу Тетяни, якою могла бути ринкова ціна чебуреків і чому вона не продавала свої чебуреки за цінами 3,5 грн/штука або 6,0 грн/штука?

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 5

Аналіз змін ВВП України для оцінки загального стану економіки

Мета:

- навчитися аналізувати абсолютні та відносні статистичні показники;
- побудова графіку динаміки реального ВВП і визначення за ним фаз економічного циклу;
- обчислення показників ВВП на душу населення, реального ВВП;
- порівняння показників економічного зростання різних країн світу.

ХІД РОБОТИ

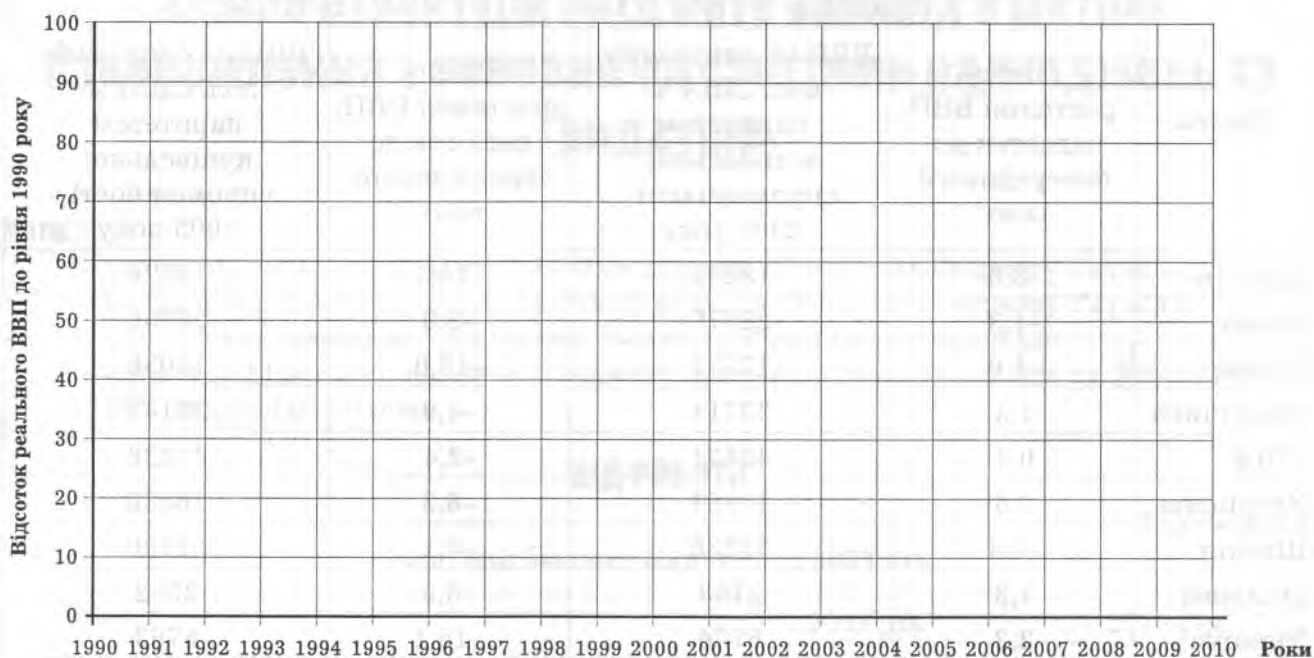
Таблиця 5.1.

Валовий внутрішній продукт України за 1990-2010 роки¹

Рік	Номінальний ВВП	Відсоток зміни реального ВВП до попереднього року	Відсоток зміни реального ВВП до 1990 року
1	2	3	4
	Млрд. карбованців		
1990	167		
1991	299	-8,7	91,3
1992	5033	-9,9	82,3
1993	148273	-14,2	70,6
1994	1203769	-22,9	54,4
1995	5451642	-12,2	47,8
	Млрд. гривень		
1996	81519	-10,0	43,0
1997	93365	-3,0	41,7
1998	102593	-1,9	40,9
1999	130442	-0,2	40,8
2000	170070	5,9	43,2
2001	204190	9,2	47,2
2002	225810	5,2	49,7
2003	267344	9,6	54,4
2004	345113	12,1	61,0
2005	441452	2,7	62,7
2006	544153	7,3	67,3
2007	720731	7,9	72,6
2008	949864	2,3	74,2
2009	913345	-15,1	63,3
2010	1085935	4,2	66,0

¹ Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – www.ukrstat.gov.ua

Завдання 1. Проаналізуйте динаміку валового внутрішнього продукту України за таблицею 5.1. і побудуйте графік змін реального ВВП України відносно 1990 року. Для цього відкладіть на графіку показники стовпчика 4 по вертикальній осі відповідно до кожного року.

Дайте відповіді на питання:

- 1) Як змінювався номінальний ВВП України за ці роки?
- 2) Чи можна за показником номінального ВВП зробити висновок щодо економічного зростання в Україні впродовж 1990-2009 років? Чому?
- 3) Як змінювався реальний ВВП України за ці роки?
- 4) Визначте роки, коли в Україні спостерігалися такі фази економічного циклу:
 - спад
 - депресія
 - поживлення

Завдання 2. Дефлятор ВВП у 2009 році дорівнював 113%, порівняно з 2008 роком, а чисельність населення України становила 45,9 млн осіб. Використовуючи ці дані та показники таблиці 7.1, обчисліть :

- реальний ВВП України за 2009 рік
- реальний ВВП України на душу населення за 2009 рік

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 6

Аналіз структури бюджету України з метою ознайомлення з основними статтями надходжень та видатків

Мета:

- ознайомитися з основними статтями доходів та видатків бюджету України;
- визначення структури надходжень та видатків Зведеного бюджету України;
- обчислення дефіциту (профіциту) бюджету України за певний рік;
- аналіз дефіцитів(профіцитів) бюджету країни за декілька років та його частки у ВВП відповідного року.

ХІД РОБОТИ

Таблиця 6.1.

Зведений бюджет України за 2009 рік¹

Основні статті	2009 рік		2010 рік	
	Млн. грн	% до доходів або видатків	Млн. грн	% до доходів або видатків
Доходи	272967,0			
Податкові надходження	208073,2			
Неподаткові надходження	58435,8			
Доходи від операцій з капіталом	3653,1			
Офіційні трансферти від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій	645,3			
Цільові фонди	2159,5			
Видатки	310225,2			
Загальнодержавні функції	33156,0			
Оборона	9663,3			
Громадський порядок, безпека та судова влада	24346,1			
Економічна діяльність	39753,0			
Охорона навколишнього середовища	2538,8			
Житлово-комунальне господарство	7498,1			
Охорона здоров'я	36564,9			
Духовний та фізичний розвиток	8330,2			
Освіта	66773,6			
Соціальний захист і соціальне забезпечення	78775,4			
Кредитування за вирахуванням погашення	2825,8			
Дефіцит (профіцит)				

¹ Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – www.ukrstat.gov.ua

Завдання 1. Проаналізуйте статті доходів та видатків Зведеного бюджету України. Обчисліть частку кожної доходної статті у загальних доходах і кожної витратної статті у складі видатків бюджету, результати розрахунків занесіть у стовпчик 3 таблиці 6.1.

Дайте відповіді на питання:

- 1) Яка стаття має найбільшу частку у складі доходів Зведеного бюджету України?
.....
- 2) Визначте три статті, що мають найбільшу частку у складі видатків Зведеного бюджету України.
.....
.....
- 3) До якої з наведених статей видатків зведеного бюджету належать нижчеперелічені витрати:
– оплата праці вчителів.....
– придбання міліцейських патрульних автомобілів.....
– будівництво казарм для солдат строкової служби.....
– будівництво міського стадіону.....
– грошова допомога багатодітним родинам.....
- 4) Визначте розмір дефіциту (профіциту) Зведеного бюджету України за рік.
.....
.....

Завдання 2. Проаналізуйте таблицю 6.2.

Таблиця 6.2.

Дефіцит(профіцит) Зведеного бюджету України

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Перевищення видатків над доходами	-1635,4	506,7	11009,0	7806,3	3700,8	7700,8	14124,5	37258,1
Відсоток до ВВП								
– доходи	27,4	28,2	26,5	30,4	31,6	30,8	31,4	29,8
– видатки	26,7	28,4	29,7	32,2	32,3	31,9	32,9	33,9
– дефіцит	-0,7	0,2	3,2	1,8	0,7	1,1	1,5	4,1

Дайте відповіді на питання:

- 1) Яка частка валового внутрішнього продукту перерозподілялася через бюджет України у 2002-2009 роках (в середньому)?
.....
.....
.....
.....
.....
- 2) Які джерела фінансування дефіциту бюджету Ви знаєте? Перелічіть їх.
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 7

Аналіз торгового балансу України

Мета:

- навчитись визначати основні статті експорту та імпорту України за відповідний рік;
- аналіз змін обсягів торгівлі з основними торговельними партнерами України.

ХІД РОБОТИ

Таблиця 7.1.

Товарна структура зовнішньої торгівлі України у 2009-2010 роках¹

Товари за УКТЗЕД (Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності)	Експорт			Імпорт		
	2009, млн дол. США	2010 рік		2009, млн дол. США	2010 рік	
		млн дол. США	Відсоток до загальної кількості		млн дол. США	Відсоток до загальної кількості
Усього	39695,7	51430,5	100	45433,1	60740,0	100
Живі тварини; продукти тваринного походження	596,0	771,4		1267,5	1241,7	
Продукти рослинного походження	5034,9	3976,3		1259,9	1563,7	
Жири та олії тваринного або рослинного походження	1796,0	2617,3		374,3	451,5	
Готові харчові продукти	2088,0	2571,1		2034,3	2504,9	
Мінеральні продукти	3900,1	6731,3		15695,1	21127,9	
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	2515,1	3479,2		5319,3	6441,6	
Полімерні матеріали, пластмаси та каучук	563,3	685,3		2663,8	3661,4	
Шкіряна і хутряна сировина та вироби з них	178,1	173,8		124,2	177,3	
Деревина і вироби з деревини	664,9	828,2		281,2	341,5	
Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	807,0	940,5		1373,4	1658,3	
Текстиль і вироби з текстилю	713,0	735,8		1416,9	1974,8	
Взуття, головні убори, парасольки	144,5	174,7		286,5	490,3	
Вироби з каменю, гіпсу, цементу, кераміки, скла	285,2	399,4		635,2	889,6	
Дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння, дорогоцінні метали та вироби з них	84,2	74,3		159,7	302,7	
Недорогоцінні метали та вироби з них	12815,7	17332,4		2676,6	4127,9	

¹ Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – www.ukrstat.gov.ua

Механічне обладнання; машини та механізми, електрообладнання та їх частини; пристрої для записування або відтворення зображення і звуку	5013,5	5670,4	6254,6	8166,9
Транспортні засоби та шляхове обладнання	1596,4	3262,4	2163,8	3664,3
Прилади й апарати оптичні, для фотографування або кінематографії; апарати медико-хірургічні; годинники; музичні інструменти	278,6	252,3	670,8	886,4
Різні товари і вироби	310,6	416,6	500,1	682,0
Вироби мистецтва	0,7	0,2	1,0	2,1

Завдання 1. Проаналізуйте дані таблиці 7.1 і дайте відповіді на запитання:

- 1) Яким був баланс товарів і послуг України (сальдо балансу)?
 У 2009 році

 У 2010 році

- 2) Що це означає: «Україна більше експортує товарів чи більше імпортує»?
- 3) Які наслідки для економіки країни може мати негативне сальдо торговельного балансу?

- 4) Як змінилися в 2010 році, порівняно з 2009 роком, обсяги (обчисліть відсоток зростання або зменшення)
 – експорту

 – імпорту

- 5) Визначте три групи товарів, частка яких в експорті України найбільша в 2010 році
- 6) Визначте три групи товарів, частка яких в імпорті 2010 року найбільша

Зовнішня торгівля України в 2009-2010 роках країнами світу¹

	Експорт, млн. дол. США				Імпорт, млн. дол. США			
	2005	2009	2010	%	2005	2009	2010	%
Усього	34228,4	39695,7	51430,5	100	36136,3	45433,1	60740,0	100
у т.ч. одинадцять найбільших торгових партнерів України								
Білорусь	891,1	1258,9	1899,2		939,8	1692,8	2567,6	
Казахстан	667,1	1418,4	1300,5		186,4	2033,9	766,2	
Російська Федерація	7490,1	8494,9	13431,9		12842,5	13235,8	22198,0	
Італія	1892,6	1227,6	2412,3		1030,2	1139,8	1390,3	
Німеччина	1285,2	1248,1	1499,5		3383,8	3852,1	4603,1	
Польща	1010,4	1208,0	1787,2		1405,9	2170,3	2788,8	
Індія	736,9	1152,5	1426,1		321,3	476,8	680,7	
Китай	711,1	1434,4	1316,6		1810,5	2734,3	4700,4	
Туреччина	2026,7	2126,5	3026,7		607,7	952,2	1298,3	
Єгипет	798,8	1012,6	1328,0		37,1	61,7	84,2	
США	956,5	250,4	812,2		710,0	1286,3	1766,8	

Завдання 2. Проаналізуйте показники зовнішньої торгівлі України з іншими країнами світу, які наведені у Таблиці 7.2. Вирахуйте частку кожної країни у загальних обсягах експорту та імпорту України і занесіть у відповідні стовпчики.

Дайте відповіді на питання:

- 1) Яку частку в імпорті та експорті України складають наведені у таблиці одинадцять країн?
.....
.....
.....
- 2) В які країни світу Україна в 2009 році більше експортувала товарів, ніж імпортувала:
– в 2009 році:
.....
– в 2010 році:
.....
- 3) З яких країн світу Україна більше імпортувала товарів ніж експортувала:
– в 2009 році:
.....
– в 2010 році:
.....
- 4) Чим пояснюються зміни обсягів експорту та імпорту товарів з 2005 по 2010 роки?
.....
.....
.....

¹ Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – www.ukrstat.gov.ua

Джерела інформації в Internet

Організація, установа	Сайт
1. Державний комітет статистики України	www.ukrstat.gov.ua
2. Державна податкова інспекція України	www.sta.gov.ua
3. Законодавство України	www.rada.gov.ua
4. Міністерство фінансів України	www.minfin.gov.ua
5. Міністерство економіки України	www.me.kmu.gov.ua
6. Національний банк України	www.bank.gov.ua
7. Світова організація торгівлі	www.wto.org
8. Світовий банк	www.worldbank.org.ru
9. Європейська статистика	www.europa.eu.int/comm/eurostat
10. Центр перспективних досліджень	www.icps.kiev.ua

Список літератури

1. Бицюра Ю.В. Економіка України в цифрах: методичний посібник / Ю.В.Бицюра. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2004. – 128 с.
2. Булавенко С.Д. Перевір себе: посібник з економіки для учнів 10-11 класів / С.Д.Булавенко. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2006. – 76 с.
3. Горленко Г.О. Практикум з економіки. 10-11 клас. Видання 3-є, перероб. / Г.О.Горленко. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2005. – 60 с.
4. Грінченко О.І. Основи економіки. Тренувальні тести. Завдання, відповіді, методичні рекомендації / О.І.Грінченко, О.В.Бутко, А.П.Постільна та ін. – Х.: Вид. група «Основа», 2008. – 233 с.
5. Климюк І.І. Конспект лекцій з економіки для учнів старших класів. I частина: навчальний посібник / І.І.Климюк. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2003. – 108 с.
6. Ковальчук Г.О. Контрольні завдання з економіки: навчальний посібник / Г.О.Ковальчук. – К.: Вид. ТОВ «Кадри», 2002. – 272 с.
7. Краснікова Л.І. Практикум з мікроекономіки. Тести, проблемні ситуації, вправи: навч. посіб. / Л.І.Краснікова, І.Г.Лук'яненко. – К.: Вид.дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – 317 с.
8. Мазур О.Є. Основи економіки. Теорія і практикум: навчальний посібник / О.Є.Мазур. – К.: Лібра, 2008. – 208 с.
9. Микро-, макроэкономика. Практикум / Под ред. Ю. А.Огибина. – СПб.: «Литера – Плюс», 1997.
10. Моя економіка: Підруч. для уч. 8-9-х – 10-х класів / Л.М.Кириленко, Л.П.Крупська, І.М.Пархоменко, І.Є.Тимченко. – К.: «А.П.Н.», 2008. – 320 с.
11. Олійник О.В. Олімпіадні завдання з економіки: збірник / О.В. Олійник, І.Є.Тимченко. – Х.: Веста: Вид-во «Ранок», 2007. – 400 с.
12. Радіонова І.Ф. Економіка. 11 клас. Рівень стандарту / І.Ф.Радіонова. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2011. – 176 с.
13. Савицкая Е.В. Уроки экономики в школе: Методическое пособие. 9 клас / Е.В.Савицкая. – М.: «Вита-Пресс», 1997.
14. Селищев А.С. Практикум по микроэкономике / А.С.Селищев. – СПб.: Питер, 2005. – 208 с.
15. Фірса Т.С. Рівень життя населення як економічна категорія // Економіка в школах України. – 2011. – №1. – С. 13-21.
16. Шимко П.Д. Экономика. Практикум: Учеб. пособие / П.Д.Шимко. – М.: Высш. шк., 2006. – 367 с.
17. Экономическая теория / Г.М.Гукасян, В.А. Амосова, Г.А. Маховикова; Под общ. ред. Г.М.Гукасян. – СПб.: Питер, 2003. – 400 с.

Зміст

Передмова	3
ПРАКТИЧНА РОБОТА № 1	
Структура споживання родин з різним рівнем доходів	4
ПРАКТИЧНА РОБОТА №2	
Визначення ціни ринкової рівноваги з урахуванням функцій попиту та пропозиції за ціною	7
ПРАКТИЧНА РОБОТА № 3	
Визначення особистої здатності до підприємництва	10
ПРАКТИЧНА РОБОТА № 4	
Оцінка структури витрат та ціни конкретного продукту за методом «витрати – плюс»	14
ПРАКТИЧНА РОБОТА № 5	
Аналіз змін ВВП України для оцінки загального стану економіки	16
ПРАКТИЧНА РОБОТА № 6	
Аналіз структури бюджету України з метою ознайомлення з основними статтями надходжень та видатків	19
ПРАКТИЧНА РОБОТА № 7	
Аналіз торгового балансу України	22
Джерела інформації в Internet	26
Список літератури	27

Навчальне видання

Горленко Ганна Олексіївна

**Практичні роботи з економіки
для учнів 11 класів
(рівень стандарту)**

Редактор

Н.Г.Пянковська

Комп'ютерна верстка

В.О.Фаріон

Підписано до друку 26.07.2011 р. Формат 60×84/8.
Папір офсетний. Гарнітура ExcelsiorCyrUpright. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 3,26. Обл. вид. арк. 2,11. Тираж 5000 пр. Зам. № 405.

Видавництво “Аксиома” (свідоцтво ДК № 1808 від 26.05.2004 р.)
м. Кам'янець-Подільський, а/с 8, 32300
Тел./факс: (03849) 3-90-06

Надруковано в друкарні ПП “Аксиома”
пров. Північний, 5, м. Кам'янець-Подільський, 32300